

P O L M O R L I

J O Y
D I V I
S I O N

deo po deo

Tekstovi o grupi Joy Division
(1977 – 2007)

Naslov originala

JOY DIVISION – PIECE BY PIECE
PAUL MORLEY

Copyright © Paul Morley, 2008

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, Kontrast izdavaštvo

Za izdavača:

Vladimir Manigoda

Urednica:

Jelena Nidžović

Prevod:

Matija Jovandić

Lektura i korektura:

Konstantin Popović

Dizajn korica:

Jelena Lugonja

Grafičko oblikovanje:

Jelena Lugonja

Štampa:

Kontrast štampa

Tiraž:

1000

PRVI DEO:

Pre/Život

I

Na stranicama koje slede povremeno se, na trenutak, vraćam unazad i razmišljam o implikacijama ovoga što radim.

II

Beleške autora za naraciju/za Muzičku *Joy Division* radio-retrospektivu emitovanu na programu BBC6 maja 2005. – na dvadeset petu godišnjicu smrti Ijana Kertisa

Bilo je potrebno dvadeset pet godina da priča o *Joy Divisionu* prevali put iz mračnog andergraunda do svetla komercijalnosti. Dvadeset pet godina da *Joy Division* izađe iz okvira glasina i opskurnosti, stupi izvan običnih ulica gde su živeli, da bi i zvanično bili nazvani jednom od najvećih rok grupa svih vremena – na njih su uticale najbolje pojave kakve na nekoga mogu da utiču – *Stooges*, *Velveti*, *Roxy* – a oni su uticali na najbolje među stvarima koje su usledile – sastave *Depeche*, *U2*, *Nirvana*, *Radiohead* – i nijedna ozbiljna savremena grupa ne može da izbegne njihovu senku.

Nijedna grupa koja želi da napravi nešto originalno i posebno koristeći se gitarama, basom, bubnjevima, glasom i studijskim prostorom ne može da izbegne zvuk i viziju, zvuk i bes, zvuk i lepotu, zvuk i prostor, zvuk i vreme, zvuk i odjek, zvuk i Mančester grupe *Joy Division*.

Prošlo je dvadeset pet godina otkako se mahnita priča o *Joy Divisionu* slupala o šokantni kraj, i dvadeset pet godina otkako je priča polako počela. Grupa, tek dve godine stara, tek na početku, u punom zamahu napred, sve vreme napredujući ka budućnosti, raspala se u paramparčad. Hajdemo, još malo pa nestalo. Konačno, kompilacije i reizdanja i godišnjice i filmovi i memoari i knjige i trajna snaga njihovih pesama sklopiće te deliće ponovo. *Joy Division* ponovo je sastavilo vreme, a nešto što je onda delovalo izgubljeno i uništeno, sada se pamti rečima poput ovih...

Pre dvadeset pet godina, pevač grupe *Joy Division* Ijan Kertis počinio je samoubistvo, dva meseca pre svog dvadeset četvrtog rođendana.

Pre dvadeset devet godina imao je još četiri godine života.

Oko svog dvadesetog rođendana, u julu 1976. godine, Kertis je slušao svirku *Sex Pistols* u *Lesser Free Trade Hallu* u Mančesteru, tad još nesvestan činjenice da su tu i njegove buduće kolege, Bernard Sumner i Piter Huk. Ta dva nastupa *Pistols* tog leta početak su muzičkog života u Mančesteru, koji je uključivao sastave *Fall*, *Buzzcocks*, *Magazine*, *A Certain Ratio*, *Smiths*, *Stone Roses*, *Oasis*, *Doves*, a nastupi *Pistols* bili su i početak *Joy Divisiona*. *Pistolsi* su podstakli ljubitelje muzike u Mančesteru da shvate da i oni mogu ne samo da je slušaju, već i da je stvaraju. Da mogu da budu muzičari.

U razorenom, turobnom i glomaznom Mančesteru, pohode-
nom duhovima Industrijske revolucije, Sumner i Huk osnovali su grupu sa Kertisom i bubnjarem Stivom Braderdejnom, nakratko nazvanu *Stiff Kittens*, da bi potom postali *Warsaw*, po Bouvijevoj pesmi *Warszawa* sa albuma *Low*. Prva svirka bila im je u maju 1977, kada su bili predgrupa mančesterskim *Buzzcocksima* i bendu *Penetration* iz Njukasla. Zvučali su više kao spori severnjački *Damned* nego kao kosmički rearanžeri rok energičnosti, više kao grupa koja i ne ume zaista da svira, nego kao grupa koja bi jednog dana mogla da dosegne, pa čak i premaši Bouvijev *Low*.

Braderdejl je otišao u avgustu, a zamenio ga je Stiven Moris koji je, kao i Kertis, bio iz Maklsfilda. *Warsaw* su uz pomoć štapa i kanapa snimili bledunjavi EP *An Ideal for Living*, manje *Damned* nego pre, ali i dalje ni na koji način prokleti. Promenili su ime zbog londonske pank grupe nazvane *Warsaw Pakt*. Postali su *Joy Division*, našavši ime u mračnoj knjizi o nemačkim koncentracionim logorima, “Kući lutaka”, koju je napisao logoraš Ka-Tzetnik, logoraški broj 135633. “Divizija za radost” bio je izraz korišćen da opiše odeljenja u kojima su zatvorenice prisiljavane da se podaju nacističkim čuvarima.

Grupa sa takvim imenom morala je da stvara muziku osetljive, kompleksne snage i osobenih uvida ne bi li izbegla osude zbog raspusne frivolnosti, zbog poigravanja sa stvarima izvan njihovih moći razumevanja.

Kada su se, u klubu "Pips" 25. januara 1978, negde u vreme kada je Roten napustio Sex Pistole, prvi put pojavili kao *Joy Division*, postali su, za divno čudo, čudniji, i mračniji, i divljiji, i počeli su da zvuče kao grupa sa imenom *Joy Division*. Prostor i sumnja uvlačili su se u njihovu muziku – muzika nabijena rifovima transformisala se u nešto pritajeno, maglovito i otuđeno.

Bili su ambiciozni. U aprilu su učestvovali u takmičenju bendova u klubu "Rafters" – u nekoj vrsti "Pank idola" sa još četrnaest bendova koji su očajnički želeli da privuku pažnju londonske etikete *Stiff*. Bio im je to treći nastup pod novim imenom. *Joy Division* došli su na red poslednji, daleko iza ponoći, dovedeni do ludila mogućnošću da ne dobiju čak ni priliku za nastup, kao i žestokom željom da zadive, što je u celosti pogađalo samu srž njihove muzike. Lokalna televizijska zvezda Toni Vilson odmah je spazio nešto – u njihovim očima, udovima i ritmovima – i bio je zaintrigiran, čak i ushićen, kada ga je Kertis uvredio ne ubacivši *Joy Division* u njegovu emisiju na TV "Granadi". U to vreme je i lokalni promoter okrenuo muzičkog producenta Martina Haneta i stalnog di-džeja "Raftersa" Roba Gretona, menadžera sirovih pank popstera *Slaughter and the Dogs* iz Videnšoa.

Njihov bes nije bio nalik onom koji su banalni pankeri namršteno ispaljivali na svakodnevne mete, nego tajanstveniji, manje običan – gnev uperen spram vremena, istorije i bogova, usmeren na sebe i sudbinu. I Huk, i Moris i Samner svirali su kao da je njihov instrument glavni, a Kertisov glas povremeno se gubio u tom sazvučju. Ali bio je diskretno dominantan, istinski glas, svest, telo benda. Polako, počeo je da se kreće na sceni, polako, počeo je da se kreće brže,

polako, pretvorio se u opsednutog izvođača, njišući se preko vrtloga ritmova, kao da je fizički predstavljao ozvučeno stanje svoje imaginacije pod naponom.

Tokom 1978. radili su neumorno odlučno, i stekli snagu i samouverenost. Antijužnjačke filantropije radi, Toni Vilson i njegov prijatelj, glumac Alen Erazmus, lansirali su lokalni klub viđen da podrži i promoviše lokalne talente, a prve večeri njihovog kluba Factory, 9. juna 1978. godine, predstavili su *Joy Division*. Tada su počeli da zvuče kao da su se provukli kroz vrata percepcije u zemlju čuda, gde je Mančester bio centar za napajanje univerzuma, a opet potpuno odeljen od njega.

Lokalni student dizajna, Piter Sevil, napravio je upadljiv plakat za nastup, iako ga je doneo tek pošto je koncert završen. Plakat za nastup u Fabrici bio je FAC1 – sam početak *Factory Recordsa*, prva zamisao, koja će voditi ka sledećoj zamisli, i dalje, sve dok se nije napravilo toliko zamisli da ih je trebalo označavati brojevima.

Gospodin Televizija, Toni Vilson, prosledio je svoju pozivnicu, a *Joy Division* se pojavio u “Izveštajima iz *Granade*”, emisiji za severozapad zemlje s vestima u šest sati, svirajući *Shadowplay* – žestoka grupa se na ogoljenoj sceni kretala po podijumu kao neka utučena pop grupa iz šezdesetih, uz mutne snimke centra grada u pozadini, kao da se Mančester našao na tamnoj strani Meseca.

Vilson i Erazmus pretvorili su klub *Factory* u izdavačku kuću *Factory Records*. Pridružice im se Greton, podržavajući ih menadžerisanjem grupe koju je štitió, a i svojim životom; Hanet, koji je kao Martin Zero *Buzzcocksima* producirao singl iz epicentra panka *Spiral Scratch*, kao i zagonetni zanesenjак Sevil. Ime *Factory* došlo je podjednako od lankaširskih mlinova i lokalne industrijske prošlosti, koliko i iz klimoglave potvrde i prepoznavanja sa Vorholovom zajednicom nakaza i sanjara na Menhetnu. Osim toga, kada je većina

fabrika u okruženju bila zatvorena, jedna se otvorila. Na kraju krajeva, rezultat čitavog tog zabavljanja i igara, i sa njima u vezi srčanih udara i donošenja odluka, jeste da će etiketa napuniti katalog sa oko četiri stotine stavki, od kojih su neke bile muzičke, neke su bile ideje, neke su bile puke fantazije i propali eksperimenti, a neke su imale veze i sa kosom, zubima i aranžmanima za poslovna putovanja. Bio je tu i noćni klub, jer su u *Factoryju* podrazumevali da kvalitet noćnog života može da ima neobičnog efekta na svakodnevnu zemaljsku egzistenciju. Najzad, u velikoj meri zbog ovog kluba, koji je počeo pomalo hudo, a onda završio pomalo ludo, stilovi, humor i pretenzije ove kuće uticaće na sam grad, zarazivši na neki način samu njegovu atmosferu i izgled.

Prvi ugovor *Factory* je sklopio sa kamernim pank bendom *Durutti Column*, koji ih je podsetio na muziku kakvu su čuli u snovima, ili kakva im je došapnuta sa pustopoljina u brdima. *Factory* je odlučio da objavi sampler sa talentima sa severa, sa *Joy Divisionom* među njima. Grupa je ušla u studio sa Martinom Hanetom da snimi *Digital* i *Glass*. Grupa je našla svog producenta, producent svoju grupu, tako da je taj neko ko je smisao postojanja nalazio u oblikovanju, struganju i snimanju zvuka mogao prvobitne obrise ideja *Joy Divisiona* o tome kako da stvore muziku i njome otelotvore osećaj izopštenosti, žestine i drskosti da transformiše u veličanstvene zvučne skulpture. *Factory Sampler*, dvostruki singl od sedam inča, na kom su predstavljeni *Digital* i *Glass*, bio je elegantno upakovan: kao umetničko delo, kao da je bio komad stakla, i taj blistavi objekat požude zacrtao je šablon za privlačne i nestašne *Factory* omote bez imena na sebi. Kataloški broj – FAC 2.

Joy Division, star oko godinu dana, 27. decembra 1978. odsvirao je svoj prvi koncert u Londonu, u *Hope and Anchoru*. Tridesetoro ljudi platilo je da uđe.

Na naslovnoj strani prvog izdanja *NME*-ja za 1979. godinu, u susret pojavama koje će se verovatno probiti te godine, bio je Ijan Kertis, fotografisan u subotu, u Mančesteru prekrivenim snegom. Izgledao je kao da mu je tu i mesto, kao da će uslediti još mnogo prilika da krasi naslovne strane muzičkih magazina. Izgledao je kao da se nosi sa nekom mišlju. Izgledao je kao da je shvatio da bi bilo šta, ako dovoljno dugo gledate u to, moglo da postane izuzetno zanimljivo. A svakako nije izgledao kao da je rezervisao putovanje u nedokučivi ambis. Verovatno se samo pitao o neobičnosti snega.

U međuvremenu, u Ijanovom stvarnom životu, koji se ubrzavao jednako ludo kao i njegov pevačko-plesački alternativni život, bila mu je dijagnostikovana epilepsija. Prepisani su mu jaki lekovi. Stroboskopi su mogli da budu okidač za napad. Dijagnoza, i njegov osećaj da je stalno na granici kontrole, na rubu sloma, da je sputan, da udara u plafon i propada kroz pod – uliče se u dinamički iščašenu *She's Lost Control*, jednu od klasičnih pesama kakve su sada izbijale, šikljale, iskakale i praštale iz njegove glave i iz grupe, koje su postale jedno te isto. Činjenica da je bilo pozitivnih reakcija na to što su radili pojačala je neodložnu potrebu da sâm bend iznađe dodatnu snagu i motiv da odgovori na izazove.

Rana 1979. donosi njihov prvi sešn kod Džona Pila, što je glavni znak da se šire van Mančestera, u spoljni svet kakav je uticao na njih, i na koji će oni zauzvrat toliko uticati, bez obzira na to što, na kraju, nikada nisu zaista napustili Mančester.

U aprilu 1979, nakon lošeg početka sa albumom za RCA, ljuti zbog džiberskih nasnimavanja koja su im smekšala i zašecerila muziku, počeli su da rade snimke sa Martinom Hanetom za svoj debi album. *Unknown Pleasures* objavljen je u junu 1979. – zvuk i zveket mlade grupe iz izmučenog i izmrcvarenog Mančestera koja izmiče svom nepovezanom okruženju i krhotinama sopstvenih života kroz zvuk i energiju, zvuk i zamisli pank grupe koja je želela da eksperi-

mentiše sa zvucima i osećajem, zvuk i odlučnost četvorice idealista koje je producirao Fil Spektor sa severozapada, Džordž Martin postpanka, Ino sa Penina. On se dohvatio zakopčanih, kao brijač oštarih Barnijevih rifova, Hukovog ponirućeg, dubokog basa sa treblom, pogubljenog, usamljenog glasa i prkosnih reči Ijana Kertisa, i dao je svakom od njih onoliko prostora koliko im je bilo potrebno – bili su u sopstvenoj zoni, miljama daleko jedni od drugih, a opet jedni drugima na vidiku. Pre svega, ulepšao je praskave, hirovite Stivenove bubnjeve, prvo rasklopivši rok ritmove na sastavne delove, a potom ih ponovo zakucavajući koristeći se usporenim vremenom i prostorom za snove. Učinio je da, kako je rekao, gruvaju, ali ne na očigledan način. Bilo je to suptilno, a opet ekstremno preusmeravanje akustičkih mogućnosti u roku. Hanet je zvuku dodavao i oduzimao prostor, ubacivao nasumično nađene šumove, ozvučavao je prazninu, stvarao utisak izdubljenosti u volumenu i snazi. Preneo je bas i bubnjeve duboko u budućnost, a gitaru na neko čudno, uzvišeno i uznemirujuće mesto.

Piter Sevil drsko je dizajnirao minimalistički omot kakav je govorio malo o tome ko, šta, gde, zašto, ali takav da je na neizrečen, nenametljiv, nekonvencionalan način govorio sve o muzici i njenim tvorcima, koji su očigledno nosili neku misteriju u sebi i slali traumatične signale iz izmeštenog prostora gde ništa nije bilo onako kako se činilo, i gde je Mančester nestajao u tami.

Pesma *Transmission* snimljena je tokom aprila, na sesijama za *Unknown Pleasures*, ali *Joy Division* je bio takva grupa, a *Factory* takva etiketa, da nisu hteli da naruše fluid i integritet albuma time što bi na njega dodali pesmu kakva se tu ne bi potpuno uklopila, pa je objavljena kao singl u julu. Iako je zvučala kao hit, a sada se lako može čuti bilo gde, tada je više bila stvar temeljnog unutrašnjeg istraživanja blistavih mogućnosti, sačuvana kao tajna unutar zajednice okupljene oko NME-ja i Džona Pila.

Veliki izdavači počeli su da zovu, ali je grupa volela šašavi *Factory*, a *Factory* je voleo njih; zajedno su završavali stvari i zajedno su napredovali, ne stremeći komercijalnom uspehu, nego sopstvenoj verziji uspeha, kroz snagu svoje muzike, i načinu na koji se ona menjala u skladu sa ličnim umetničkim potrebama, a ne zahtevima industrije nametanim spolja. Još jedan istraživački Peel Session u novembru 1979. dodatno je potvrdio da su *Joy Division* uz *Factory* otkrivali mnoge načine da nezavisna muzika samu sebe učiniti poznatom.

U julu 1979. još jednom su se pojavili na TV “Granada” Tonija Vilsona, izvodeći *She’s Lost Control*. Bio je to severnjački ekvivalent pojavljivanju Pistolsa na “Grandiju” – bez psovki, bez kontroverznih sprdanja, samo fokusiran, žestok nastup. Nisu se mnogo puta pojavili na televiziji, ali su svaki put kad bi to učinili izazivali pozornost. Kasnije te godine, 1. septembra, snimili su *She’s Lost Control* i *Transmission* za vredan, samosvojan program za mlade “Nešto drugo” na BBC2. Emitovan je dve nedelje kasnije. U istoj emisiji bili su i *The Jam*, ali su *Joy Division* bili ti koji su plenili maštom i stvarali istoriju usijanim nastupom koji će biti godinama proučavan. Brilljantni, obuzeti Kertis, obučen u glamurozno blistavosivo, očešljan sasvim obično, izgleda veoma iznureno, kao da je u nekoj vrsti agonije, a opet spreman da raznese barikade večnosti. Kad se muzika razmahne, a Kertis počne da se kreće, zureći pravo kroz vreme, bacajući svoje telo u prostor oko sebe, izgleda kao da izaziva ceo svet da obrati pažnju, da se usudi da uvidi da je to što on radi, to o čemu peva, na svaki način sasvim obično.

Sa svakim živim nastupom tokom 1979. njihov kulturni status je rastao. Ijan Kertis premetnuo se u eksplozivnog izvođača koji svoj život, svoje muke, svoje odgovornosti, svoje strahove i strepnje uvlači u pesme, a onda i pravo na scenu. Mladić koji je sanjao o tome da postane rok zvezda sada se lansirao među poznate, skrupulozno otkrivajući svoje košmare. Ozbilnost onoga što radi, korišćenje muzike

da pobjegne od života kakav je opisivao pesmama, prelila se na žive nastupe, a oni su postajali sve maničniji. Taj njegov ples sada je često proklizavao u napade, a oni su delovali kao čisti produžetak uvrnute koreografije, i dodavali su opasnosti i uzbuđenje nastupima *Joy Divisiona*. Pesme Joy Divisiona, živi nastupi, Ijanov izraz nakupljenog očaja, pobuđivali su sada i očekivanja kod publike koja ih je pratila, donosili su sve više trenutaka kada se činilo da se grupa prisiljava da istraje, bez obzira na cenu. Pritisak nije popuštao, Kertis je istraživao užas iznova i iznova, proživljavajući svoje muke zarad onih koji su mislili da je to samo to spektakl, šou-biznis predstava sa demonima. Nije bilo zaustavljanja *Joy Divisiona* i Ijana Kertisa. Činilo se da ništa ne može da ih zaustavi.

Spoj savesnosti, usvojene radne etike, osnovne rokenrol potrebe za uživanjem i korišćenjem pažnje sa kakvom su se susretali, a možda i prisila *Factoryja*, terali su ih da stvaraju i idu na turneje. Krajem 1979. bili su predgrupa *Buzzcocksima*, sad već osvajačima vrhova top-lista, na velikoj britanskoj turneji. Snimili su *Atmosphere*. U januaru su išli na turneju po Evropi. U martu su počeli snimanje drugog albuma, plus *Love Will Tear Us Apart*.

Ijan je kod kuće imao ženu i bebu. Na poslu, u žarištu *Factoryja*, zažareni *Factory* se rasplamsavao predvođen pohlepnim, mitomanskim Baronom Mančesterom, Tonijem Vilsonom, a Kertis je postajao božanstvo rok avangarde sa, kako je osećao, potrebom da izdrži reputaciju nekoga ko može da tera do granica, pa i preko njih, a da bude dovoljno pribran da opiše dileme i demone sa kojima se suočavao. Na poslu, poslu pop zvezde-pripravnika, imao je devojkicu, umetničkiju nastrojenu, činilo se, i provokativniju od onih kakve je mogao da nađe u Mančesteru koji je ostavljao za sobom ili napuštao u mašti. Bio je rastrzan: ljubavlju, radom, stresom, pesmama i prvim uvrnutim znacima slave koja će, na kraju, doći tek posle njegove smrti.

Pevao je *Atmosphere* kao da je osećao da će, uprkos bolu, živeti zauvek.

Pevao je *Love Will Tear Us Apart* kao da je znao tačan trenutak kada će umreti.

Pevao je pesme na albumu *Closer* kao da je znao da će umreti, ovako ili onako, pre nego kasnije, čak iako je to samo smrt Ijana Kertisa kao porodičnog čoveka, ili Ijana Kertisa kao rok pevača, što isključuje jedno drugo, a ne zapravo smrt Ijana Kertisa kao čoveka.

U martu 1980. francuska etiketa *Sordide Sentimental* objavila je hiljadu petsto sedamdeset osam numerisanih primeraka numere *Atmosphere*, pojačane sa *Dead Souls*. *Atmosphere* je Hanetov najbolji, najporemećeniji a istovremeno najmilozvučniji trenutak, kao da je Spektor na svom vrhuncu producirao *Doorse sa Marsa*, kao da je Kafka napisao pesmu za Sinatru. Ona je praktično proizašla iz ekstravagantnog poteza suprotstavljanja kultu ličnosti rok zvezde – neprozirno, epsko predstavljanje intime upakovane u gotički omot, zajedno sa esejom koji je sasvim prirodno zacementirao *Joy Division* u istoriju fantastike uz Markiza de Sada. Ijan je imao primerak sa brojem dva.

Love Will Tear Us Apart bila je pesma o smrti ljubavi, pohode-na senovitom ljubavlju smrti, ali izneta kao da je bila skoro pa vesela pop pesma.

Closer nije bio napisan ili nazvan tako da bi bio moćno zatvaranje svega, samo je izgledao i zvučao kao da jeste. U vreme kada je sniman, sav bol koji je Ijan izražavao, i kojem je bend doprinomio muzičkom podlogom sa iznenadnim promenama, a koji je Hanet usidrio pomoću tehnologije, izgledao je kao slika onoga što se dešavalo tog trenutka. Bila je to prolazna faza, bila je to bura kroz koju su prolazili. Kada budu dospeli do trećeg albuma, verovali su, mislili

su, pritisak, emocionalna i društvena klima biće negde drugde. Ali niko nije zaista mislio. Sve i svako kretao se isuviše brzo. Ništa se nije kretalo i niko se nije se kretao tako brzo kao Kertis ka odredištu koje je šifrovao u svojim pesmama.

Love Will Tear Us Apart ne pojavljuje se na albumu *Closer*, kao što se ni *Transmission* ne pojavljuje na *Unknown Pleasures*.

Gledano unazad, *Closer* bio je niz očiglednih oproštajnih poruka brojnim ljudima u Ijanovom neposrednom okruženju, a ono je u to vreme jednostavno čekalo pesme nalik snažnoj predstavi emotivnog sloma koja je nosila groznu, ali ipak oslobađajuću jasnoću, a ne stvarni emotivni slom.

Gitare, nikada toliko odgovorne za melodiju kao glas, bas, bubnjevi, pa čak i Hanetova uznemirujuća upotreba ambijentalnog prostora i slučajne buke, klizili su još dublje u pozadinu, anticipirajući *Joy Division* kakav se nikada nije dogodio, kakav bi mogao biti bliži bendovima *Can* ili *Kraftwerk* nego Igiju ili Ridu. Bubnjevi koji su pre delovali kao da prate ili izazivaju vrtlog Ijanovih ruku i nogu pri plesu sada su težili tome da iskliznu u prostore između reda i haosa.

Joy Division je od 2. do 4. aprila 1980. odsvirao četiri koncerta u tri dana, uključujući i nastup pre *Stranglersa*, kada se Ijan razbio o set bubnjeva. April 1980. bio je buran za Ijana – više bolesti, više stresa, više nastupa, nespretnan pokušaj samoubistva koji je naterao Tonija Vilsona da razmisli o tome da pozove zamene za Ijana dok se ne oporavi.

Koncert 8. aprila u Beriju premetnuo se u nered, kao da naznačava Kertisu da se svet raspada, život kom je kraj.

Joy Division je 2. maja 1980. godine odsvirao svoj poslednji koncert, u Birmingemu, u univerzitetskom High Hallu. Poslednja pesma koju su odsvirali bila je *Digital*. Nastupi *Joy Divisiona* često